

Scoti de causalitate sacramentorum« (lat. od dra Tataré), »Brevis conspectus doctrinae philosophicae ac theologicae Joannis Duns Scoti« (lat. od dra Vyskočila). Već sami ti naslovi pokazuju, a ozbiljan ton te prema predavača jamče, da su »Acta« pravom riznicom problema od općeg interesa. Manje bi to valjalo za četvrtu skupinu »dissertationes practicae«, u kojoj se uglavnom radi o studiju po franjevačkim školama. Ali ipak ima i tu stvari opće važnosti, kao na pr. provođenje naredaba, što ih je Sv. Stolica izdala za redovničke škole, pitanje jezika i sl.

Nakon disertacija slijede govori i čestitke, izrečeni ili poslani prilikom kongresa, te napokon glasovi štampe o kongresu. Opsežna kazala imena i stvari, izrađena s velikom pomnjom, daju »aktima« posebnu vrijednost za znanstveni rad.

U tehničkom pogledu može se reći također, da je edicija zaista uspjela, tek bi bolje bilo, da je u glavni naslov metnuto i to, kakav je kongres.

Grimm.

Ziegler A., Die Union des Konzils von Florenz in der russischen Kirche (str. 159), Rita-Verlag und Druckerei, Würzburg 1938.

Taj 4/5 svezak serije »Das östliche Christentum«, što je izdaje profesor dr. Wunderle, iznosi pred nas vanredno zanimljivo poglavlje iz onih divovskih nastojanja oko toga, kako bi se likvidirala žalosna baština Focijeva. U središtu zbivanja pa prema tome i radnje, kojoj je ono predmetom, stoji svijetla i plemenita pojava Izidora, ruskoga metropolite, kasnije rimskoga kardinala i papinskoga legata, koji je sav živio za uniju. Z-u je pošlo za rukom na osnovu raznih, među njima i novih vrela, tu tako znamenitu, ali baš zbog toga polemičkom literaturom vrlo iznakaženu, ličnost prikazati u pravom svijetlu. Živi način prikazivanja prenosi nas upravo u središte događaja, koji se sad spliću, sad opet raspliću u klupka, kojih niti vuku politički interesi, ljudska ograničenost i interesi. Radnja sadržaje dragocjenih podataka s obzirom na pitanje obreda, što ga i danas još sasvim jedinstveno svi ne gledaju u nastojanju oko unije, zatim s obzirom na apsolutističko etatiziranje crkve u Moskvi i sl. Iz nje se jasno vidi, da je florentinska unija, koje ćemo petstogodišnjicu domala slaviti, bila puo ozbiljnija i važnija stvar, nego što se često prema prikazivanju raznih povjesnika i misli.

Grimm.

Janssens — Morandi: Introductio biblica seu hermeneutica sacra in omnes libros veteris ac novi foederis,⁷ documentis et decretis ultimis ditata novisque curis reformata et aucta. Taurini Marietti 1937, 8°—429, Lit. 14.

Mnogo prokušani praktični priručnik od Janssensa za biblijsku introdukciju, koji ujedno sadržava i kratku hermeneutiku te najnužnije stvari iz biblijske arheologije, upotpunio je u ovom izdanju **Morandi** tako, da sadržava i direktive najnovijih dekreta Papinske Biblijske Komisije o biblijskom studiju i uvažava najnovije naučno utvrđene rezultate, koliko je ad apicem bilo moguće do današnjeg vremena staviti u kratki priručnik.

Danas, kad je biblijski studij toliko razgranjen, da svaka pomoćna disciplina traži posebni opsežni priručnik, zaista je vještina ukratko sažeti u jedan priručnik sve ono što je najpotrebnije za elementarnu orijentaciju u uvodnim i pomoćnim biblijskim znanostima. Ipak se može reći, da je to auktoru ovog priručnika odlično uspjelo. Knjiga sadržava najprije kratku povijest kanona, zatim traktat o inspiraciji, o autenciji (naročito opširno o Pentateuhu), o pojedinim knjigama Sv. Pisma svagdje o jeziku, dobi, piscu, sadržaju i svrsi te o poteškoćama odnosne knjige. Dalje govori o povijesti originalnih tekstova te o starijim i novijim prijevodima, dodavši najglavnija načela o primjenjivanju tekstualne kritike. Po tom slijedi kratka hermeneutika. Napokon, priručnik imade tri dodatka: a) pregled biblijske arheologije, gdje se najprije podaje sumarni geografski prikaz Palestine, zatim o privatnom, ekonomskom, socijalnom te vjerskom životu i uredbama Hebreja; b) kratki historijski prikaz egzegeze Sv. Pisma počevši od židovske talmudističke do današnjeg vremena; c) nekoliko primjernih ogleda egzegeze mesijanskih mjesta Sv. Pisma i napokon etničko biblijske sinhronizme. Na svršetku pored imenskog i stvarnog registra imade i skripturistički, koji je također potreban za svaki biblijski priručnik.

Preciznost auktora vidi se naročito u preglednom objašnjavanju različitih poteškoća, na koje egzegeti nailaze u pojedinim knjigama. S postojanom katoličkom tradicijom uskladuje rezultate novijih kritički naučnih ispitivanja i tako pokazuje sigurne puteve, kojih se treba držati u biblijskoj znanosti. Tako n. pr. vagnuvši argumente pro i contra usvaja mišljenje o Salomonovom autorstvu knjige Jobove, Priča, Pjesme nad pjesmama, Mudrosti i Propovjednika. Teško mjesto iz Propovjednika 3,21: »quis scit spiritum hominis ascendere...« ispravno razrješava sa: »quis attendit?« — jer sv. pisac ocrta nepovoljan duh vremena, u kom pretežna većina ljudi, s vrlo malim izuzetkom, uopće ne vodi računa o prekogrobnom životu. Ovakvo rješenje posve uklanja prividnu kontradikciju sa 12,7 u istoj knjizi, gdje sv. pisac jasno izražava nauku o besmrtnosti ljudske duše. O simboličkoj ženidbi proroka Oseje, u skladu s novijim tumačiteljima, u 1,2 ss radi se o stvarnoj ženidbi proroka sa ženom, koja je prije bila bludnica, da se tom akcijom alegorijski simbolizira odnos Božje vjernosti naprama izraelskom narodu, premda je on padajući često u idololatriju pogazio Bogu zadanu vjernost. Događaj pak u 3,1 ss ne govori o ženidbi, nego o ljubavi, koju treba da prorok pokaže prema ženi, koja se nalazi u grješnoj opasnosti, i to tako, da je običajnim načinom iskupi iz grješnih ruku, pa da unapredak živi uzdržljivo do svoje prave udaje; time simbolizira obraćenje izraelske vjerske zajednice od idolopoklonstva, da bude vjerna Bogu kao svom duhovnom zaručniku. U najviše slučajeva dakle otpadaju prividne antilogije u Sv. Pismu same po sebi nakon solidno objašnjene kritike teksta.

Priručnik je veoma zgodan za bogoslovska učilišta, gdje se pomladak svećenstva odgaja neposredno za potrebe duhovne pastve, pa kandidatima nije moguće da se upuštaju u opširno izučavanje pojedinih biblijskih problema, kao što to mogu slušači specijalnih stručnih instituta, a ipak iz

ovog priručnika mogu dobiti preglednu orijentaciju u poznavanju biblijsko-introduktivnih pitanja.

Dr. J. Oberški.

Szydelski Ks. Szczezan, Eschatologia irańska a biblijna. Archiwum towarzystwa naukowego we Lwowie, dz. II, tom. XXI, zes. 3, Lwow 1938, 8°—130.

U ovoj studiji pisac dokumentarnom analizom tekstova uspoređuje eshatološki nauk starozavjetnih knjiga Sv. Pisma s eshatološkim pojmovima Zaratustrinog naučanja, ukoliko je danas moguće kritički utvrditi izvorno naučanje Zaratustrino. Studija je aktuelna zbog toga, jer se u racionalističkoj kritičkoj školi ispoljuje tendencija, da biblijsku eshatologiju predoči ovisnom o iransko-perzijskoj Zaratustrinoj eshatologiji, napose u vezi s knjigom Tobijinom i knjigom proroka Danijela. Osobito se pisac obazire na najnovije izvode protestantskog pisca Ernesta Herzfelda, koji je u svom članku: »Die Religion der Achaemeniden« (Revue de l'histoire des religions, 1936, 21—41) iznio tezu, da je Zaratustra živio u vrijeme perzijskih kraljeva Cira i Kambiza, dakle na izmaku 6. vij. pr. Kr., pa tako nastoji indirektno pokolebati autenciju spomenutih knjiga St. Z.

U raspravljanju pisac ispravno naglašuje činjenicu, utvrđenu također naučnim proučavanjem najuglednijih etnologa, naročito W. Schmidta, da je osnovne religijske istine, više ili manje zajedničke u većini najstarijih religija, čovječanstvo sačuvalo kao ostatak svoje zajedničke prabaštine iz vremena praobjave, iako im je tijekom vremena usljed primjese različitih ljudskih elemenata pomućena njihova prvotna jasnoća. Zato nije nemoguće, da se možemo namjeriti i među izvanizraelskim narodima da su sačuvali ispravno vjerovanje i poimanje o prekogrobnom životu čovjeka. No iz toga ipak nije opravdano zaključivati, da su pisci knjiga Sv. Pisma u izraelskom narodu naprosto kopirali Zaratustrine eshatološke ideje. Evidentna je naima razlika i u vremenu otkada sveti pisci imaju svoju stalnu eshatološku koncepciju, kao što i u jasnom i određenom načinu predočivanja. Stoga analogija eshatoloških ideja Zaratustrinih i starozavjetnih apsolutno ne dostaje da dokaže stvarnu ovisnost starozavjetne eshatologije o Zaratustrinoj nauci, pogotovu kad se uoče mnogobrojne bitne razlike u detaljnoj koncepciji. Za konkretnu ilustraciju naveo je pisac tekst 30 glave knjige »Bundehiš«, koji govori o sudnjem danu, i usporedio ga s analognim tekstom iz Matejeva Evandjelja 25, 32—43, zatim II Petr. 3, 13 i I Kor. 15, 1. 12. 13. 20. 35—38, 42.

Iz raspravljanja pisac napokon izvodi opravdani zaključak: premda postoji neka analogija eshatoloških ideja u biblijskih pisaca i Zaratustre, ipak je bitna razlika u njihovoj originalnosti s obzirom na detaljnu koncepciju i jasnoću predočivanja u tom, što ih biblijski pisci predočuju jasno i neodvisno od ikoje religije okolišnih naroda, dok je Zaratustrina koncepcija nejasna i u mnogočem zavisna od religija drugih naroda. Nauk biblijskih pisaca odaje svrhunaravno objavljenu monoteističku religiju, dok je Zaratustrina religija, predočena u sadašnjoj redakciji Aveste, politeistička i nattrunjena sujevjerjem.

Dr. J. Oberški.